

"העולם הזה" 752
תאריך: 27.3.52

לפני 25 שנה

בשער הגליון, שהופיע הפעם בצבע אדום (שחור) כאשר מתחתיו הכתובת, "באשמת הונחה ממשלתית מופיע גליון זה בתכנית מיוחדת", הדגימה נקרה אלמונית את אופנת-הצבע של אביב 1952. בשער האחורי של השבועון, בכותרת, "שניים יצאו לקרב" הובאו צמדי קריקטורות וציורים של הקריקטוריסט האמריקאי הנודע ממלחמת-העולם ה-2, ביל מולרן, כאשר הציורים מציגים מניין שאב את רעיונותיו.

עתוני הממשלה: "לגדוע את היד הזדוניית" של מפלגת

הפאשיזם היהודי * הגניבה הספרותית של אלכסנדר פן

פף עוד יותר את אוכלוסיית הארץ? המתכננים נטלו את מפות הארץ בידיהם, החלו ממששים את קו החוף מדרום צפונה. תחילה נתקלה אצבעם באשקלון, אחד הי חופים היפים ביותר במדינה כולה ועיר נמל מאז שחר ההיסטוריה. אולם הרעיון נפסל מיד: אשקלון קרובה מדי (כ-13 ק"מ) לגבול איזור הכיבוש המצרי. האצבע זזה צפונה, נעצרה בשפך ואדי סוכריר (מול ג'ריבנה) שם הקימו הגרמנים בימי מלחמת העולם הראשונה בסיס סודי לי צוללות ובמלחמת העולם השנייה הקימו שם הבריטים בסיס משלהם. **הפשרה: באמצע.** כשהגיע התכנון לשלב זה פרץ סיכסוך גדול בין מצדדי תליאביב למצדדי סוכריר. הטענה בעד סוכריר: היא קרובה יותר למחצבי הי עתיד בנגב, תאפשר פיזור אוכלוסייה. הי נימוק בעד תליאביב: כמעט כל הסחורות לדרום הארץ מיועדות לה. הובלתם מ סוכריר המרוחקת 28 ק"מ, תעלה בצמיגים ובגוין.

בחששם פשרה טיילה אצבע המתכנן צפונה, מצאה מקום שהוא כמעט בדיק באמצע, בין סוכריר לתליאביב. המקום: שפך ואדי רובין, מול נס-ציונה. ושם נש ארה האצבע. אולם אנשי תליאביב טרם התיישבו. תקוותם: הנימוק בעד הקמת הנמל בעיר הצורכת את מרבית הסחורות המובאות ישכנועו בסופו של דבר והציור היפה יהפוך למציאות.

דרכי אדם

שלושה אוחזים במחזה

לפני חדישים ישב המשורר השחרור והממושקף משה אלימלך (שם-עט: מ. גיורא) עלעל בבטאון מקי תמורות. כא שר נתקל במערכה הראשונה מתוך המחזה כולם כאחד שהופיעה מעל לחיתמתם של

אולם שום דבר לא קרה. שום רייכסטאג לא בער. שום יד אל מוגית לא המטירה אבנים. לא הפכה את רחוב אלנבי לשדה קרב רווי-דם. הי סכינאים של מפא"י לא יצאו מבנייניהם. להגן על רומא אשר שום מוסוליני לא התקרב אליה. ודווקא לכן נראית כל הפרשה כחידה סתומה. לשם מה נערך מירוץ ההסתה? לשם מה סיכן אריה נבון את שמו הטוב בשורת קריקטורות בלתי-נעימות שפיארו את הקירות יחד עם כרוזים לוהטים? הי הסבר היחיד המתקבל על הדעת, למחרת המאורע: מנהיגי מפא"י החליטו לעזור למנחם בגין, לפלס את הדרך למסע נצחוני ע"י מבצע פירסומי-עצום שהוציא רבבות אורחים מבתיהם, ועלה למדינה כמה אלפי לירות.

נמלים

טיוליה של אצבע

באחד התיקים של מינהלת נמל תליאביב מונח ציור יפהפה: מוח מבריק יוצא הרחק לתוך הים, ליד רציף ארוך מתנוססים מחסנים נרחבים, אניות גדולות נכנסות ויוצאות. איש לא יגחש את האמת הכתובה מתחת לציור: נמל עמוקים, תליאביב, והרחוב המוביל ישר אל כניסת הנמל הוא לא אחר מאשר רחוב אלנבי. הציור, בתוספת תכנית של כמה מאות עמודים, הוזמן בשעתו, בימי התקוות הי גדולות, אצל חברת הנדסה ניו-יורקית. איש ממנהלי הנמל בתליאביב לא פיקפק כלל שאם יוקם נמל עמוקים שני (מלבד חיפה) יוקם בעיר הגדולה ביותר בארץ.

אולם כאשר ראו מתכנני הממשלה את התוכנית פרצו בקריאת תדהמה. מה, לצור

* מטבע לשון שטבע בגין לפלוגות "הסדרן" של הפועל.

העם

הרייכסטאג לא בער

גבורת השבוע היתה ההפגנה. היתה זאת חיה משונה: פרצופה הש-תנה לפי אופי המסתכל. בעיני אחדים היתה כולה אצילה: ביטוי לזעם העם. הצלת כבודו. בעיני אחרים היתה מפלצת אימה: הדרקון המכוער של ההשתוללות הפאשיסטית. תחילה היא היתה חיה קטנה למדי, רגיי לה למדי. מנחם בגין שמתחמו נגד הי שולמים הגרמניים (שסיכוייהם נראו הי שבע רחוקים למדי) החזירה משהו מזה. המאבק העממי לתנועתו. בגין החליט לע-רוך עצרת גדולה של מאה. במיטב הי סיגנון החרותי קרא להמונים, לקום נגד התועבה שכמותה לא היתה בדברי ימי ישראל, למחות נגד, הסוחרים בדם אחינו.

עתוני הממשלה התייחסו לדבר ברצינות עצומה, קראו להמונים, "לגדוע את היד הזדוניית" של "מפלגת הפאשיזם היהודי". אט אט התחממו שני הצדדים ותחת מטר של מהלומות ומהלומות-נגד מילר ליות, הפכה ההפגנה במרוצת הימים למע-שה לאומי גדול. נקודת מפנה היסטורית. אחדים ראו בחלום בלהות את "המייצע לרומא" של מוסוליני, האחרים ראו בי דמיונם את שריפת הרייכסטאג המפורסמת של היטלר אשר בעזרתה השמיד את אוי-ביו החפים מפשע.

התוצאה: ביום הגדול בערו הלבבות מכאן ומכאן. היתה אבן אחת מספיקה כדי לפוצץ את חבית הנפץ של שנתה האחים.

* את המחלגה הקומוניסטית הגרמנית, כאשר הנאשם העיקרי היה דמיטריוב מנ-היג המחלגה הקומוניסטית הבולגרית, ש-כיתן כמזכיר הקומינטרן, ארגון המחלגות הי קומוניסטיות העולמי.

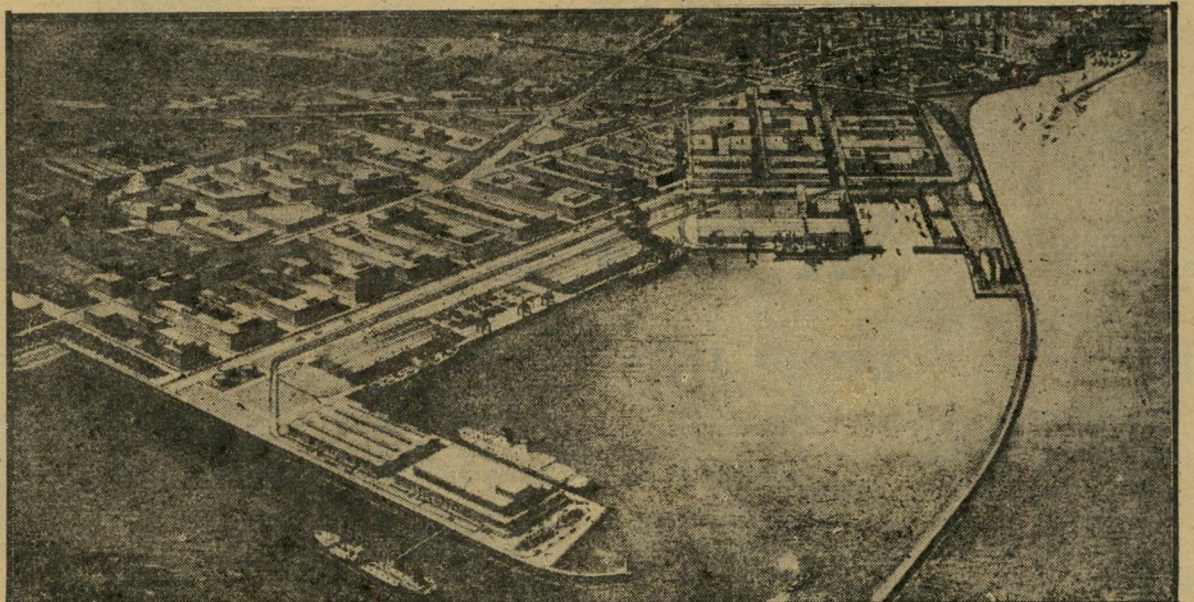
המשורר אלכסנדר פן ושחקן-הבימה צבי בן-חיים, לפי עדותו זרם "הדם אל לחיי". הסברו הנירגש של מ. גיורא: "זיהיתי בעלילה את המחזה חבלנים שחיברתי בי שנת 1949". תוכן המחזה: גדעון, חבלן-צבר באיזור שכונת-התקווה מברית מכונית-ירייה שואר-צלווה מתחת עיני הבריטים מחפשי-נשק הפוצעים אותו ביד שיש לקטעה, לאחר ההלחמה מגלה גדעון הגידם כיסופים לי שדות-הקרב, ואינו מוצא מרגוע עד שהוא נוטל חלק בפריצת הדרך לירושלים. תוך בצעו פעולת-חבלה בדרך לירושלים נהרג, מ. גיורא סיים את קריאת המערכה הי ראשונה, פנה למכירת אגודת הסופרים, ותבע לסייע לו בעמידה על זכויותיו. כי לדעתו של גיורא הגיעו בן-חיים ופן אל מחזהו בדרך פשוטה למדי: בן-חיים, ידיי דו של גיורא, התלהב מהמחזה, הציע לי העלותו על קרשי הבימה. אחר קריאה ראשונה דחתה ההנהלה את המחזה ושני הידידים החליטו לשפרו. כיוון שנתן (הסור השביעי) אלתרמן סירב לבצע את השי-פורים, הועבר המחזה למשורר הקומוניסטי אלכסנדר פן (הידוע מהופעותיו בציבור כי שהוא ממנהיגי ולובש חולצה רוסית שחורה). אולם גם אחר שיפוריו של פן נדחה הי מחזה. "ומאז" אומר גיורא, "לא שמעתי על המחזה עד אשר ראיתי אותו בתמורות". **למשורר, גיורא.** גיורא פנה באמצע עות עורר-דין אל פן ובן-חיים, איים כי הגשת משפט, התפשר עמם לבוררות, אולם תוך כדי המשא-ומתן יצאה-לאור חיבור בעטיפה תכלת כולם כאחד, כשעל כריכתה מופיעים שמותיהם של פן ובן-חיים זה תחת זה.

הספר הובא כמוצג לפני שופט השלום הראשי אליעזר מלחי שהוציא פקודת חי-פוש ותפישת של כל העותקים הקיימים. לשכת הפירסום קדם, מפיצת כולם כאחד מסרה כמה מאות עותקים, אולם אלכסנדר פן עצמו היה פחות נלהב, והתנגד לשוטר שבא לתחרים את עותקי הספר בביתו ו-ניכנע רק כאשר הופיעה גיידת משרטה. **חומר בעל-פה.** אותו זמן ישב צבי בן-חיים בדירתו שבשכונת הבימה, עיין בכולם כאחד, הטופס היחיד שנשאר בי רשותו אחר ההחרמה המשטרית. היה זה הטופס אותו קיבל בחתימת ידו של שותפו הסיפורתי, אלכסנדר פן.

אמר בן-חיים, הקורא למ. גיורא מלבד ידיד גם תלמיד: "כל העניין הוא בדוחה בלתי מוצלחת". נוסחו של בן-חיים: הי רעיון של המחזה, הוא בן-חיימי מוקרי והוא השקיע בו הרבה מאות שעות עבודה יחד עם מ. גיורא. יתר על כן: הטיחות של תמונות המחזה צריכות להימצא, לפי סברת בן-חיים, אצל גיורא. מסביר בן-חיים, המייחס את רעיון הי מחזה ואת עיצוב דמויות גיבוריו לדברים ששמע מפי חיילי מלחמת-העצמאות ולי-ימן-המלחמה שדות פלשת 1948: "אלכסנדר דר פן אפילו לא ראה את החבלנים. הוא (פן) קיבל ממני את החומר לכתיבת כולם כאחד בעל-פה".

אנשים

* ערב צאתו לארצות-הברית שלח המשורר זלמן שניאור מיכתב קצר לי-ראש עירית נתניה, **עובד בן-עמי:** "לא תדרוך עוד כף רגלי בעיירה שלך לאחר כל מה שקרה". המקרה (לפי נוסח המשורר): תמורת הרצאת שניאור בי נתניה הובטחו לו 50 ל"י, שולמו 45 בלבד, באיתור של שבועות מספר.

שירותי הנמלים במשרד-התחבורה, תיכננה להקימו מול השטח בו נמצאים כיום כל מלונות הפאר של תליאביב, כשהכניסה הראשית אליו היא דרך רחוב אלנבי. בקצה הימני של הציור נראה מקומו המתוכנן של נמל יפו. הנמל הוקם לבסוף באשדוד.

תוכנית הנמל לתליאביב

היראות הנמל עמוק-המים שמוכנן להיבנות בתליאביב. החברה האמריקאית טפט-טיפס-אבט שתיכננה את הנמל על פי הזמנת צריך-ה